

Veiligheid en gezondheid op het werk in het onderwijsprogramma — Activiteiten van de lidstaten

Samenvatting van een verslag ⁽¹⁾

Teneinde op scholen en universiteiten het onderwijs in veiligheid en gezondheid op het werk te versterken, moet het formeel in de vereisten van het leerplan worden opgenomen. In het verslag wordt een beoordeling gegeven van de wijze waarop de lidstaten onderwijs in veiligheid en gezondheid op het werk en werkgerelateerde risico's in hun nationale leerplannen hebben geïntegreerd.

In het primair en het secundair onderwijs is zowel wat uitgevoerde als geplande acties betreft, **aanzienlijke vooruitgang** gemaakt. De acties die zijn gericht op de integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in onderwijsprogramma's omvatten onder meer

- het stellen van wettelijke voorschriften;
- het instellen van keuzeonderwijsprogramma's;
- het opstellen van richtsnoeren en creëren van hulpmiddelen voor het nakomen van wettelijke voorschriften en uitvoeren van keuzeonderwijsprogramma's;
- het doen van formele aanbevelingen;
- het verstrekken van adviezen en middelen in gevallen waarin geen onderwijsprogramma is vastgesteld;
- het uitvoeren van promotiecampagnes ter ondersteuning van het bovenstaande;
- benaderingen waarbij een koppeling wordt gemaakt met programma's voor veilige en gezonde scholen.

Europese samenwerking op onderwijsgebied leidt ertoe dat de kernvakken en leerdoelen van scholen in de EU convergeren. Onderwijs in werkgerelateerde risico's en veiligheid en gezondheid op het werk wordt over het algemeen niet gezien als een apart vak, maar geïntegreerd in de leerdoelen van andere relevante vakken in het onderwijsprogramma, zoals natuur- en scheikunde, lichamelijke opvoeding, gezondheidsonderwijs en burgerschap of maatschappijleer. Vandaar dat het belangrijk is dat voor de kernvakken,

en voor de verschillende leeftijdsniveaus, specifieke leerdoelen worden geformuleerd voor onderwijs in werkgerelateerde risico's en veiligheid en gezondheid op het werk.

Bij de integratie van onderwijs in veiligheid en gezondheid op het werk en werkgerelateerde risico's in het leerplan, wordt vaak een sterke **partnerschapsbenadering** gevolgd, waarbij onder meer de instanties belast met veiligheid en gezondheid op het werk, instanties belast met het vaststellen van leerplannen en het ministerie van Onderwijs worden betrokken. Aangezien leerplannen regelmatig veranderen en verder worden ontwikkeld, moeten de instanties belast met veiligheid en gezondheid op het werk in staat zijn om ook in de fase waarin voorstellen worden ingediend, invloed uit te oefenen op dit proces.

In de lidstaten zijn op nationaal en regionaal niveau tal van **innovatieve hulpmiddelen** voor het onderwijs gecreëerd. Het meest zinvol zijn hulpmiddelen en leerplannen voor klassikaal onderwijs die aan het onderwijsprogramma zijn gerelateerd.

In sommige lidstaten, zoals Zweden, wordt een **geïntegreerde aanpak gevolgd** waarbij onderwijs in werkgerelateerde risico's gekoppeld is aan de onderwerpen „een veilige en gezonde leeromgeving voor leraren en leerlingen” en „de gezondheid van de leerling op school”. Bij sommige initiatieven gaat steunverlening voor onderwijs in werkgerelateerde risico's hand in hand met steunverlening voor het verbeteren van de veiligheid in schoolgebouwen. Soms worden leerlingen actief bij de veiligheid op school betrokken. Bijvoorbeeld door het aanwijzen van een leerlingenvertegenwoordiger voor veiligheidsvraagstukken — wat in enkele lidstaten een wettelijk voorschrift is — en door de participatie van leerlingen bij risico-identificatie.

Terwijl leraren kunnen beschikken over uitstekende hulpmiddelen, is veel minder aandacht besteed aan hun **voorbereiding**. Er wordt algemeen erkend dat leraren moeten worden opgeleid in het geven van onderwijs in werkgerelateerde risico's. Indien dit aspect in de opleiding ontbreekt en „werkgerelateerde risico's” niet meer dan een keuzevak is zullen leraren wellicht terughoudend zijn er les in te geven en voor een onderwerp kiezen waarbij ze zich zekerder voelen, zelfs als ze over goede hulpmiddelen beschikken. Vandaar dat voor leraren bijscholingscursussen moeten worden ontwikkeld en onderwijs in veiligheid en gezondheid op het werk en werkgerelateerde risico's in het programma van lerarenopleidingen moet worden opgenomen. Een dergelijke voorbereiding is nodig voor leraren op alle onderwijsniveaus.

De grootste uitdaging is om veiligheid en gezondheid op het werk in het **universitair onderwijs** te integreren, teneinde toekomstige ingenieurs, architecten, geneeskundigen, bedrijfsdeskundigen, managers, enz. te bereiken. Het integreren van veiligheid en gezondheid op het werk in opleidingen op universitair niveau is het minst ontwikkelde terrein. Daar zijn meerdere redenen voor, waaronder de grotere autonomie van universiteiten. Acties voor het opnemen van veiligheid en gezondheid op het werk in

(1) *OSH in the school curriculum: requirements and activities of the Member States* (Veiligheid en gezondheid op het werk in het onderwijsprogramma: vereisten en activiteiten van de lidstaten). <http://osha.europa.eu/publications/reports/TE3008521ENC/view>

relevante opleidingen, zoals een ingenieursopleiding of bedrijfskunde, vinden daarom maar sporadisch plaats en zijn vaak afhankelijk van de belangstelling van individuele hoogleraren of van pleitbezorgers binnen beroepsorganisaties. Hoogleraren moeten ervan worden overtuigd dat veiligheid en gezondheid op het werk onderdeel moet uitmaken van hun opleiding. Ze hebben ook relevante hulpmiddelen nodig. Dat neemt niet weg dat er wel degelijk goede praktijkvoorbeelden zijn, bijvoorbeeld bij ingenieursopleidingen.

Voorbeelden van competenties van leerlingen voor vakken die verband houden met onderwijs in werkgerelateerde risico's

Voorbeelden van persoonlijke en sociale competenties

- verwerven en tonen van veiligheidsgerelateerde vaardigheden;
- nemen van verantwoordelijkheid;
- om hulp kunnen vragen;
- ontwikkelen van het nodige vertrouwen om advies te geven;
- kunnen omgaan met nutteloze stereotypen en druk;
- onderkennen van risico's en maken van minder risicovolle keuzes.

Voorbeelden van gezondheidscompetenties

- kunnen verlenen van eerste hulp bij ongelukken;
- bevorderen van een gezonde leefwijze.

Voorbeelden van burgerschaps- of maatschappelijke competenties

- begrijpen van de noodzaak van regels;
- participeren in het maken en veranderen van regels;
- onderzoeken van en discussiëren over lokale en thematische vraagstukken;
- nadenken over sociale en morele dilemma's;
- participeren in besluitvorming.

Voorbeelden van carrièregelateerd leren

- praten met mensen met uiteenlopende taken en vaardigheden;
- beoordelen van eigen vaardigheden en prestaties;
- nadenken over manieren voor het verder ontwikkelen van deze vaardigheden.

Voorbeelden van competenties die specifiek betrekking hebben op onderwijs in werkgerelateerde risico's, bijv. als onderdeel van praktijkvakken

- kennis van gevaren, risico's en risicobeheersing;
- onderkennen van gevaren, beoordelen van daarmee samenhangende risico's en nemen van maatregelen voor het beheersen van het risico voor zichzelf en voor anderen;
- gebruiken van informatie voor het beoordelen van onmiddellijke en cumulatieve risico's;
- zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving voor zichzelf en voor anderen;
- uitleggen van de maatregelen die ten behoeve van risicobeheersing zijn genomen.

Factoren die bijdragen aan een succesvolle integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in onderwijsprogramma's

- doe heldere toezeggingen en verschaft toereikende middelen;
- formuleer in de nationale strategie op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk doelstellingen voor de integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in het onderwijs;
- baseer activiteiten op de resultaten van onderzoek naar de feitelijke gang van zaken, wat haalbaar is, wat het beste werkt, enz.;
- ontwikkel een nauwe samenwerking met onderwijsinstaties, met name deze die met het vaststellen van leerplannen zijn belast;
- breng de mogelijkheden voor de integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in onderwijsprogramma's in kaart en probeer invloed uit te oefenen op de ontwikkeling en verandering van onderwijsprogramma's;
- stem voorstellen en initiatieven af op het kernleerplan en op het vigerende onderwijsbeleid en huidige onderwijsmethoden, met inbegrip van voorstellen en initiatieven voor de integratie van onderwijs in werkgerelateerde risico's in alle onderdelen van verplichte en niet-verplichte onderwijsprogramma's; kernterreinen voor deze „mainstreaming” zijn onder meer de kaders voor persoonlijk, gezondheids- en sociaal onderwijs en burgerschap of maatschappijleer; onderwijs in werkgerelateerde risico's moet ook worden geïntegreerd in de programma's voor „gezonde scholen”;
- formuleer voor de relevante vakken in het kernleerplan specifieke leerdoelen voor het onderwijs in werkgerelateerde risico's en veiligheid en gezondheid op het werk en stem deze af op de leeftijd en mogelijkheden van kinderen en jongeren; benadruk leerdoelen die zijn gericht op het vergroten van het inzicht in risico's, wat onder meer het leren onderkennen en beoordelen van risico's en het ontwikkelen van op informatie gebaseerd, veiliger gedrag, omvat;
- verschaft hulpmiddelen voor onderwijs in veiligheid en gezondheid op het werk/werkgerelateerde risico's die geschikt zijn voor de verschillende vakken en leeftijdsniveaus;
- verzorg scholing aan leraren en andere opleiders in het geven van onderwijs in werkgerelateerde risico's; een dergelijke scholing is nodig voor leraren op alle niveaus, als onderdeel van de bijscholing van actieve leraren en als onderdeel van scholingsprogramma's voor leerlingdocenten; houd ook rekening met de behoeften van anderen die bij het onderwijs zijn betrokken, zoals schoolbestuurders en ouders;
- ontwikkel een kwalificatie op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk die past in het stelsel van schooldiploma's en -certificaten;
- ontwikkel samenwerkingsverbanden met belangrijke promotors van onderwijs in werkgerelateerde risico's, om te komen tot een consistente aanpak en te voorkomen dat werk dubbel wordt gedaan;
- voer initiatieven eerst als proef uit en monitor de gemaakte vorderingen;
- wissel ervaringen uit en creëer netwerken;
- maak onderricht in het beheersen van werkgerelateerde risico's onderdeel van een totaalaanpak voor veiligheid en risicobeheersing op scholen; in het kader van deze aanpak dient zowel voor leerlingen als schoolmedewerkers een gezonde en veilige leer-/werkomgeving te worden gecreëerd; deze aanpak dient op zijn beurt weer aan initiatieven voor „gezonde scholen” te worden gekoppeld.

Aanvullende informatie

Aanvullende informatie over de integratie van veiligheid en gezondheid op het werk in het onderwijs is beschikbaar op http://osha.europa.eu/priority_groups/young_people

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+34) 94 479 43 60, fax (+34) 94 479 43 83

E-mail: information@osha.europa.eu

© Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. Overneming met bronvermelding toegestaan. *Printed in Belgium, 2008*

